

BIA-P. 2.3.1/2-85

มนุษย์ควรมีสันติภาพ

[ชุดลอยปทุม อันดัม ๘๕]

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย
แผ่ธรรมะรังษี
มั่นหมายจะเสริมศาสน์
ปลอดภัยพินาศ, คง
หากแล้งพระธรรมญาณ
จะครองโลกเป็นอากร
จะทักขันทงคินวัน
ด้วยเหตุอหังการ
บรรษัทพระพุทธองค์
ตามแนวพระธรรมนำ
เผยแผ่พระธรรมทาน
แปดหมื่นสี่พันนัย

ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ
สถาปนโลกให้อยู่
เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
อันธพาลกลีบ
ให้เลวลูสเตรัจฉาน ฯ
พิฆาตกันบมีประมาณ
เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
จึงประสงค์ประกอบกรรม
ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
ให้ไพศาลพิชิตชัย
อุทิศทั่วทั้งปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

มนุษย์ควรมีสันติภาพ.

[ชุดลอยปทุม อันดับ ๘๕]

คำบรรยายของ

ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ

ภาคอาสาฬหบูชา

ครั้งที่ ๑ ชุด สันติภาพของโลก

สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

ศรัทธาบริจาค

ของ

นางกุ่มศรี ธรรมบุตร

กัปปบุตร ธิดา หลานและญาติ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๔,๖๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

โลกกลียุค

๑ โลกทุกวันนี้ อยู่ในขั้น กลียุค
ที่เปิกบก เร็วรวด ถึงจุดสลาย
จะสิ้นสุด มนุษยธรรม ดำอบาย
ที่เห็นกง— จักรร้าย เป็นดอกบัว

๑ กิเลสใส— หัวส่ง ลงปลักกิเลส
มีความแคว่น แสนวิเศษ มาสุขหัว
สามารถดูด ดึงกันไป ใจมืดมัว
เห็นตนตัว ที่จมกาม ว่าความเจริญ

๑ มองไม่เห็น ศีลธรรม ว่าจำเป็น
สำหรับอยู่ สุขเย็น ควรสรรเสริญ
เกียรติ กาม กิน บินบ้า ยิ่งกว่ากิน
แล้วหลงเพลิน ความบ้า ว่าศีลธรรม

พุทธทาส อินทนนท์

คำปรารภ

ที่มาของหนังสือเล่มนี้ มาจากคำปรารภของคุณแม่
กุ่มศรี ธรรมบุตร เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๙ ต้องการ
จะทำบุญด้วยการพิมพ์หนังสือธรรมะสักเล่มหนึ่ง ร่วมกับลูก
หลานกำแพงเพชร เพื่อเผยแพร่ธรรมง่าย ๆ แก่มวลชนส่วน
หนึ่ง อีกส่วนหนึ่งของหนังสือที่ท่านตั้งใจจะนำมาแจกแก่ญาติ
และมิตรสหายทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อย ในวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งปรกติกะ
พากันมาอวยพรและขอพรปีใหม่เป็นประจำ ทุกครั้งท่านคิด
อยู่ตลอดเวลา ที่จะหาอะไรสักอย่างหนึ่ง มาตอบแทนญาติ-
มิตรเหล่านั้น ในครั้งนั้นท่านคิดว่า สิ่งนั้นควรจะเป็นประโยชน์
ทางค้ำพัฒนาจิตใจ หรือเป็นยาบำรุงใจบ้าง โดยเฉพาะให้
ท่านแจกในปีใหม่ ๒๕๓๐ นี้ แต่ความตั้งใจของท่านยังมีอาจ
เป็นไปตามประสงค์ได้ เนื่องจากท่านได้ถึงแก่กรรมไปเสียแล้ว
เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๒๙

ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ ที่จะ “ให้และช่วยเหลือ”
ผู้น้อยเป็นนิจ อันเป็นคุณธรรมประจำใจของท่าน ซึ่ง
ประเสริฐสุด ลูกหลานจึงได้ดำเนินการต่อไปให้สัมฤทธิ์ผลสม
ตามความปรารถนาของท่าน

มนุษย์ควรมีสันติภาพ.*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ เป็นวันแรกของภาคอาสาฬหบูชา การบรรยายในภาควิสาขบูชาสิ้นสุดไปแล้วตั้งแต่วันเสาร์ก่อน. วันเสาร์นี้เราจึงเริ่มภาคใหม่ วันนี้เป็นวันแรก เป็นครั้งที่หนึ่งของการบรรยาย วันเสาร์ประจำภาคนี้, ในการเปลี่ยนภาคใหม่นี้ อาตมาก็จะเปลี่ยนเรื่องใหม่ขอให้อังใจฟังให้ดี ให้สำเร็จประโยชน์ต่อไป.

การเปลี่ยนเรื่องใหม่จะมีหัวข้อของเรื่องว่า เรื่องสันติภาพของโลก, สันติภาพของโลก ทำไมจึงพูดเรื่องนี้

* บรรยายครั้งที่ ๑ ชุดสันติภาพของโลก เมื่อ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๕

มันก็มีเหตุผลหลายอย่าง. ^๕ **บั้นเขาสมมติกันเป็นบั้นสันติภาพของโลกด้วย,** แต่เขาจะสมมติหรือไม่สมมติ มันไม่สำคัญ. เรื่อง **สันติภาพ** นั้นมันสำคัญอยู่ในตัวมันเอง คือจำเป็นสำหรับชีวิต **ทุกชนิด** ด้วยซ้ำไป ไม่ว่าชีวิตในระดับไหน ล้วนแต่ต้องการสันติภาพ หรือมันอยู่ได้ด้วย **ความมีสันติภาพ.**

สันติภาพ^๕นี้จะแจกเป็นส่วนบุคคล เป็นสันติภาพของบุคคลแต่ละคน ๆ นี้ก็ได้, เป็นสันติภาพส่วนบุคคล หรือจะเป็นสันติภาพของสังคมของหมู่ของคณะก็ได้ ซึ่งก็ต้องการสันติภาพ, มีสันติภาพหมู่คณะแล้ว อยู่กินเป็นสุข หรือจะเป็นสันติภาพของทั้งหมด คือของทั้งโลก ทั้งโลกเลย, หรือจะกล่าวว่าทุก ๆ โลกทั้งสากลจักรวาลก็ยิ่งดี มันก็มีอยู่. ถ้าทุก ๆ โลกมีสันติภาพ สากลจักรวาลก็มีสันติภาพ ไม่ว่าจะในระดับไหน ล้วนแต่ต้องการสันติภาพ.

ท่านทั้งหลายแต่ละคน ก็ต้องการสันติภาพส่วนตน ซึ่งจะต้องช่วยสร้างสรรค์ขึ้นมา หรือว่าปรุ้งแต่งขึ้นมา ก็ได้, จะปล่อยไปตามธรรมชาติธรรมดา นั้นก็จะไม่ได้ **อย่างที่เราต้องการ,** ^๕ **นี่ก็ต้องมีสติปัญญาจึงจะปรุ้งแต่งขึ้นมา**

ได้; เมื่อแต่ละคนแต่ละคนมีสันติภาพ ก็มีหมู่คณะที่มีสันติภาพ เพราะว่าหมู่คณะมันรวมขึ้นมาด้วยบุคคล, ถ้าคณะทุกคณะมีสันติภาพ โลกทั้งโลกมันก็มีสันติภาพ, มันเนื่องกันอยู่อย่างนี้ และเป็นสิ่งที่ต้องพึงประสงค์ตลอดกาลตลอดเวลา ตลอดกาลนิรันดร, ไม่ใช่ชั่วคราวชั่วคราว นับว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดสำหรับสิ่งที่มีชีวิต ถ้าไม่มีสันติภาพ สิ่งที่มีชีวิตก็เดือดร้อน มันก็อยู่ไม่ได้, จะเรียกว่าตายเสียยิ่งดีกว่า ถ้ามันอยู่ด้วยความทนทุกข์ทรมานโกลาหลวุ่นวาย เต็มไปด้วยวิกฤตการณ์; นี่เราจึงมองกันในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสิ่งที่มีชีวิต.

ตามปรกติไม่มีอะไรบวกรวมความสงบสุข เรียกว่าสันติภาพ; จะเรียกว่าสันติสุขก็ได้ มันเป็นชื่อ, จะเรียกสันติภาพก็ได้ มันเป็นภาวะของสิ่งที่มีชื่ออย่างนั้น, มีสันติหรือมีความสุข นั่นมันก็ชัดอยู่แล้ว. ภาวะแห่งความมีสันติหรือมีความสุข นี้ ก็เป็นภาวะ เราเลยเรียกว่า สันติภาวะหรือสันติภาพ นี่คือสิ่งที่เราจะพูดกัน.

คู่อีกที่หนึ่งว่า ทำไมเราจะต้องพูดกันถึงเรื่องสันติภาพ? เหตุผล ที่จำกัดเข้ามามันก็มีอยู่ว่า โลกกำลัง

ไร้สันติภาพมากยิ่งขึ้นทุกที; มิใช่ว่ายิ่งเจริญแล้วยิ่งมีสันติภาพ, กลายเป็นว่า ยิ่งเจริญแล้วยิ่งวุ่นวาย ยิ่งยุ่งยากยิ่งไกลหลด จนจะไม่ใช่โลกของมนุษย์อยู่แล้วแต่ก็ไม่รู้จะเรียกว่าโลกของอะไร มันก็ยังมีคนหรือมนุษย์อยู่ในโลกอันวุ่นวายนี้ ไม่รู้จะหนีไปไหน, เพราะเหตุที่ว่าโลกไม่มีสันติภาพยิ่งขึ้น เห็นชัดปรากฏอยู่ เราก็กินไม่ได้ จึงมาปรึกษาหารือกัน. พุทธบริษัทนี้มีส่วนรับผิดชอบอยู่ตามธรรมชาติ เพราะว่าป็นสาวกของพระพุทธเจ้า. พระพุทธเจ้าทรงประสงค์สันติภาพ หรือความสุขแก่โลก, พระองค์เกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่ความสุขเกื้อกูลแก่มหาชนทั้งเทวดาและมนุษย์, ท่านจึงตรัสว่า เพื่อประโยชน์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์; ก็หมายความว่าแม้แต่เทวดาก็ยังไม่มีสันติภาพ ยิ่งเล็งถึงสันติภาพภายในจิตใจด้วยแล้วยิ่งไม่มี, เพราะว่ามีเรื่องมัวเมาเฟลิดเฟลิดอะไรมากไปกว่ามนุษย์.

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ผู้ต้น ผู้เบิกบาน; ตรัสรู้
 กู้เรื่องสันติภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความดับทุกข์
 แล้วก็เป็นผู้ต้นจากความไม่รู้ ความหลับคือความไม่รู้ ก็แปลว่า
 สลัดความหลับออกไปได้หมด เป็นผู้ต้นหรือเป็นผู้รู้, ครั้นแล้ว

ก็เป็นผู้เบิกบาน, เบิกบานตามความหมายของคำว่า **เบิกบาน** เหมือนดอกไม้บาน เป็นสุขร่าเริงสงบสุข นี่ก็เป็นผลของมัน คือมีสันติภาพ, มีสันติภาพ ก็เบิกบาน.

นี่เราเป็น สาวกของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน; **ต้องเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน.** ขอท่านทั้งหลายจงถือหลักอันนี้ ดำเนินตนอยู่ในหลักเกณฑ์อันนี้ ก็จะเป็น ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน, จะต้องรู้ที่ควรจะรู้, บรรดาสิ่งที่ควรจะรู้แล้วควรจะรู้ให้ครบ. ที่เป็น ปัญหาใหญ่ของมนุษย์ ก็คือเรื่องไม่มีสันติภาพ, เรื่องมีแต่สิ่งตรงกันข้าม เราก็เรียกว่าวิกฤตการณ์; ฉะนั้นเราต้องรู้เรื่องของสันติภาพ และสิ่งตรงกันข้าม คือวิกฤตการณ์ว่ามันมีอยู่อย่างไร มันเกิดมาเพราะเหตุไร, เราจะมีความสำเร็จในการมีสันติภาพได้อย่างไร, เรียกว่า **รู้สิ่งที่ควรรู้,** แล้วก็ตื่น ตื่นจากความไม่รู้ ตื่นเสียจากความผิดพลาด ลุ่มหลงมกมายในเรื่องนั้น ๆ ก็หมายความว่า **ละความผิดพลาดได้** มีแต่ความถูกต้อง, แล้วก็มาเป็นผู้เบิกบาน ตามอย่างพระพุทธเจ้า.

ทั้งโลกจำเป็นต้องมีสันติภาพ.

ทีนี้ถ้าเราจะมองดูกันทั้งโลก ก็จะทำให้เห็นว่า มันจำเป็นที่จะต้องมีสันติภาพทั้งโลก, และว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่เอื้อกันอยู่ทั้งโลก คือเราจะมองดูโลกนี้ ในแง่ของธรรมชาติล้วนๆ, ธรรมชาติล้วนๆ เมื่อมนุษย์ไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นธรรมชาติล้วนๆ มันก็ต้องมีสันติภาพ และมันก็มีสันติภาพตามแบบของธรรมชาติล้วนๆ.

ทีนี้ถ้าจะมอง ในแง่ของการเมือง คือการที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้อง เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เข้าไปจัดเข้าไปทำกับธรรมชาติเหล่านั้นจนเปลี่ยนแปลงไป; ถ้าว่ามันถูกต้อง มันก็ควรจะมีสันติภาพยิ่งขึ้นไป. แต่เดี๋ยวนี้มันจะไม่เป็นอย่างนั้น มันกลับตรงกันข้าม ยิ่งมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องเท่าไร ธรรมชาตีก็น่าเสียดายปรกติภาวะเดิมของมันมากเท่านั้น, แล้วมันก็ไม่ไต่กลายเป็นสันติภาพยิ่งขึ้นไป มันกลายเป็นความเลวร้ายที่เรียกว่าวิกฤตการณ์; เพราะว่าคนนี่เข้าไปเกี่ยวข้องกันกับธรรมชาติด้วยกิเลส ตัณหา, แล้วมันทำไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา เพื่อตั้งเอามาเป็น

ประโยชน์แกกิเลสตัณหา มันเลยสันติภาพไม่ได้, เพราะมันถูกเกี่ยวข้องกับกิเลสตัณหาของมนุษย์.

เรามองดูให้ดีกว่า สันติภาพนี้มันควรมีทั้งโดยธรรมชาติ, และมีทั้งโดยที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับ ผิดจากธรรมชาติ. ที่นี้มันไม่เป็นเช่นนั้น มันกลับกันอยู่ ถ้าปล่อยไปตามธรรมชาติ ยังจะมีสันติภาพมากกว่า; นี่ก็เป็นความผิดของมนุษย์ ที่มีกิเลสตัณหา แล้วก็ใช้กิเลสตัณหาเข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ, ทำลายปรกติภาวะของธรรมชาติ. แต่แล้วมนุษย์ก็เรียกว่าความก้าวหน้า ความเจริญ การพัฒนา ธรรมชาติแหลกลาญไปเท่าไร มนุษย์ก็ยังเห็นเป็นความเจริญก้าวหน้าเป็นการพัฒนา มันจึงเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก ไม่รู้จักจบจักสิ้น เพราะมันไปทำตนเป็นศัตรูผู้ล้างผลาญต่อสิ่งที่เรียกว่าธรรมชาตินั่นเอง. เราจึงต้องคิดกันใหม่ในเรื่องนี้ว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมชาติอย่างไร จึงจะไม่เป็นการทำให้ธรรมชาติสูญเสียความสงบ หรือคุณสมบัติดั้งเดิมของธรรมชาติ. ดูให้ตึกก็จะมีหนทางที่จะพิจารณากันต่อไป.

สันติภาพขึ้นอยู่กับมนุษย์.

ทัศนียอนมามองดูข้างใน คือในฝ่ายมนุษย์ ในตัวมนุษย์, โลกนั้นมันขึ้นอยู่กับมนุษย์ เพราะมนุษย์ประกอบกันขึ้นเป็นโลก มนุษย์เป็นอย่างไรโลกมันก็เป็นอย่างนั้น, มนุษย์ดีโลกมันก็ดี มนุษย์ชั่วโลกมันก็เป็นอย่างนั้น, โลกมันขึ้นอยู่กับมนุษย์, โลกจะเป็นอย่างไรก็ต้องแล้วแต่มนุษย์. ทัศนียถึงมนุษย์ มนุษย์เองก็ขึ้นอยู่กับจิตใจของมนุษย์ จิตใจของมนุษย์เป็นอย่างไรมนุษย์มันก็เป็นอย่างนั้น จิตใจดีมนุษย์ก็ดี จิตใจชั่ว มนุษย์ก็ชั่ว มนุษย์ขึ้นอยู่กับจิตใจของมนุษย์อีกทีหนึ่ง; ดังนั้นจิตใจของมนุษย์นั้นแหละเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องต้นตอของความเปลี่ยนแปลงทั้งปวง จะสันติภาพหรือจะวิกฤตการณ์มันขึ้นอยู่กับจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นเราจึงต้องพัฒนาจิตใจของมนุษย์ คือปรับปรุงจิตใจของมนุษย์ให้ถูกต้อง

ฟังดูอีกทีหนึ่งว่า โลกนั้นมันขึ้นอยู่กับมนุษย์ แล้วมนุษย์ขึ้นอยู่กับจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นเราจะต้องพัฒนาที่จิตใจ ปรับปรุงที่จิตใจ ควบคุมแก้ไขที่จิตใจจึงจะต้องพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้เป็นไปในทางของสันติภาพ ทำจิตใจของ

มนุษย์ให้เป็นไปในทางของสันติภาพได้แล้ว มนุษย์ก็เป็น
 มนุษย์ที่มีสันติภาพ มนุษย์มีสันติภาพแล้ว โลกทั้งโลก
 มันก็เป็นโลกที่มีสันติภาพ ดังนั้นการปรับปรุงจิตใจของมนุษย์
 ก็คือการปรับปรุงโลกนั่นเอง อย่าเห็นเป็นอย่างอื่นไปเลย.
 การที่เราช่วยกันปรับปรุงจิตใจของเราแต่ละคนๆ ให้ดี
 ให้ถูกต้อง นั่นแหละคือการปรับปรุงโลกทั้งหมด นับ
 ว่าเป็นสิ่งที่ควรสนใจยิ่งกว่าสิ่งใด ; เราจะใช้ชีวิตมีทรัพย์สิน
 สมบัติไปทำไม ถ้าไม่มีสันติภาพ นี่ควรจะตายเสียดีกว่าถ้ามัน
 ไม่มีสันติภาพ.

ทีนี้เพื่อให้มันถูกต้องให้มันน่าอยู่ หรือให้มันงาม^{ขึ้น}
 ก็ต้องช่วยกันทำให้มีสันติภาพ โดยช่วยกันสร้างสันติภาพ
 ออกไปจากจิตใจของมนุษย์, โดยมีจิตใจของมนุษย์นี้
 เป็นรากฐานของสันติภาพ; ดังนั้นเราจึงควรพูดกันถึง
 เรื่องสันติภาพ โดยเหตุผลตามธรรมชาติมันก็มีอยู่อย่าง^{นี้}
 ที่เราควรจะพูดกันถึงเรื่องสันติภาพ เดียวนี้องค์การโลกเขา
 จัดให้มันเป็นปีสันติภาพ. เราก็เลยผสมโรงกับเขา เอาละ,
 ช่วยกันพิจารณาเรื่องสันติภาพ ให้มันมีขึ้นมาในโลก. เราไม่
 ได้เป็นบ่าวเป็นทาสอะไรของเขา แต่ว่าเราก็เป็นมนุษย์ที่

มีส่วนร่วม ที่อยู่ในโลกซึ่งต้องการสันติภาพ ก็เป็นการ
 เหมาะที่เราจะร่วมมือกัน, คุยต่อไป ก็จะเห็นได้ว่า มันถึงเวลา
 หรือเป็นเวลาที่เหมาะสมแล้ว ที่ควรจะพูดถึงเรื่องนี้ ด้วยเหตุ
 ผลดังที่กล่าวมาแล้วว่ามันถึงเวลา ที่ว่าโลกมันกำลังไม่มี
 สันติภาพ มันวุ่นวายยิ่งขึ้น วุ่นวายยิ่งขึ้น ซึ่งควรจะคุยกัน
 เหมือนกันในแง่ที่ว่ามันวุ่นวายอย่างไร.

ในขั้นต้นจะพูดว่า ใครควรจะพิจารณากันเรื่อง
 สันติภาพ? อาตมาก็คิดว่า พวกเราทุกคน เราทุกคน ควร
 จะพูดกันด้วยเรื่องสันติภาพ, อาตมาก็เป็นคนหนึ่งแล้วที่
 ประเดิมขึ้นมา นี้พูดถึงเรื่องสันติภาพ, ชักชวนกันมาให้
 พิจารณาถึงเรื่องของสันติภาพ. พวกเราควรพิจารณากันถึง
 เรื่องสันติภาพ แต่ว่าจะพิจารณากันไปในแง่ของการ
 พัฒนาจิตใจ มันมีหลายแง่หลายมุมที่จะพูด, เราพุทธบริษัท
 นี้เหมาะสมที่สุดที่จะพูดกันถึงในแง่การพัฒนาจิตใจให้ถูกต้อง
 ให้เป็นที่ตั้งแห่งสันติภาพ หรือให้เป็นที่ไหลออกมาแห่ง
 สันติภาพ.

จะพิจารณาทางจิต ดูในแง่ร้ายก่อน.

ดูกันในแง่ร้ายก่อน จะเห็นได้ว่า โลกนี้เต็มไปด้วย
 วิกฤตการณ์ ความยุ่งยากลำบากอันไม่น่าปรารถนา จะเรียก
 ว่าวิกฤตการณ์ ตรงกันข้ามกับสันติภาพ. โลกมีความกลัว
 เป็นอยู่ด้วยความกลัว เพราะมีสิ่งที่ทำให้เกิดความกลัวหรือ
 น่ากลัวมากขึ้น, แล้วมันก็เกิดความวิตกกังวล วิตกกังวล
 ไร้ใจไม่ได้ตามมา, มันมีความวิตกกังวลไปเสียทุกอย่าง ยิ่ง
 เห็นอะไรก้าวหน้า แล้วมันก็ยังชวนให้วิตกกังวล.

ความก้าวหน้าเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งอย่าง
 ยิ่ง อย่างเรื่องในเมืองภูเก็ต ที่กำลังเป็นเรื่องราวพูดจากันอยู่
 เวลา^{นี้} ก็เป็นผลของการก้าวหน้า แต่เป็นไปในทางความ
 ขัดแย้งอย่างยิ่ง ฉะนั้นยังมีความก้าวหน้าที่ไหนจะเกิดความ
 ขัดแย้ง เพราะความวิตกกังวลของคนในที่นั้น ๆ มันมี
 ความกลัว มีความวิตกกังวล แล้วมีอย่างอื่นอีกมากมาย
 กำลังเป็นไปทั้งโลกจนเรียกว่าโลกนี้ มันอยู่ด้วยความคิดที่เป็น
 ความกลัว เป็นความวิตกกังวล, มีผลออกมาทำให้เป็นโรค
 ทางจิต เพราะมีการรบกวนในทางจิตมากเกินไป โรคทาง
 ประสาทนะมาก่อน; เพราะการอยู่ด้วยความกลัวความวิตก

กังวลมันก็มีโรคประสาทถ้ามันเลยไปกว่านั้นมันก็เป็นบ้าวิกล
จริต ตามสถิติมันก็บอกอยู่อย่างนี้.

สถิติทางการแพทย์ของโลกก็ยืนยันอยู่ว่า คนเป็น
โรคประสาทมากขึ้น, เมื่อเทียบสัดส่วนกันแล้ว มัน
เป็นมากเกินไปกว่าที่จำนวนพลโลกมันมากขึ้น, มันเกิน
สัดส่วนของจำนวนพลโลกที่เพิ่มขึ้น เป็นโรคทางประสาท
ทางจิตทางนี้กันมากขึ้น ๆ เกินกว่าธรรมดา แล้วรุดหน้าไป
เร็ว เพราะสิ่งที่ทำให้วิตกกังวลมันมาก มากเร็ว มันมาก
เกินไป, แล้วมันมากเร็วเกินไป เราจึงอยู่ด้วยกันด้วยความ
ยากลำบาก ด้วยความยากลำบากยิ่งขึ้น, อยู่กันในโลกด้วย
ความยุ่งยากลำบาก มีสิ่งรบกวนประสาทมากขึ้น ยิ่งขึ้นทุกที่
นี้ผลมันเป็นอย่างนี้. ขอให้คิดดูให้ดี ๆ ว่า มันน่าดีใจหรือ
น่าเป็นห่วง เป็นสิ่งที่น่าวิตกกังวลอย่างไร; พวกคนป่าจะ
หัวเราะเยาะคนที่เรียกว่าเจริญรุ่งเรืองเขาก็ได้ เพราะเขาไม่มี
เรื่องยุ่งยากลำบากมาก. คนสมัยนี้ยิ่งวิ่งเข้าไปหาความ
ยุ่งยาก, สร้างความยุ่งยากที่ไม่จำเป็น โดยไม่จำเป็นนี้
ยิ่งขึ้นทุกที่ ๆ มันไปเกิดคามนิยมชมชอบมันนั่นมันนี่มีโน่น
ซึ่งไม่จำเป็นมากยิ่งขึ้นทุกที่, ยิ่งไปชอบความก้าวหน้าแบบ

เท่าไร มันก็ยิ่งเพิ่มปัญหาเพิ่มความยุ่งยาก. **ควรจะรู้จัก**
ควบคุมกันเสียบ้าง อย่าให้มีสิ่งที่ไม่จำเป็นที่เป็นข้าศึกแก่
 สันติภาพ แม้ที่เป็นความสงบสุขส่วนตัว.

แม้ว่าจะดูกัน ในแง่ของสุขภาพอนามัย ความ
 ประทศิสุขตามปกติมันก็ลดลงไปมาก มีสุขภาพที่ไม่ต้าน
 ทานต่อโรคร้ายไข้เจ็บมากขึ้น ก็อาจจะเจ็บป่วยได้ง่ายขึ้น
 หรือจะเป็นไปเสียทั้งหมด สุขภาพกำลังเป็นที่น่าวิตกว่า โลกนี้
 มันจะเต็มไปด้วยโรคร้ายไข้เจ็บ; แม้ว่าจะพบการรักษาเยียวยา
 กันอยู่ตลอดเวลา มันก็เพิ่มโรคแปลกๆใหม่ๆ ออกมา ยิ่ง
 ไปกว่าเสียอีก, เลยก้าวหน้ากันแต่เรื่องโรคร้ายไข้เจ็บ และ
 วิธีรักษาโรคร้ายไข้เจ็บ อย่างไม่หยุดไม่หย่อน เพราะว่าจิตใจ
 มันไม่มีสันติภาพ ร่างกายมันก็ปั่นป่วนไปตามจิตใจ
 โรคร้ายไข้เจ็บมันก็ได้โอกาสง่ายสะดวกคายที่จะเกิดขึ้นในหมู่
 มนุษย์, พอดีพอร้ายก็เป็นโรคมะเร็งบ้าง เป็นโรคอย่างอื่นที่
 ร้ายไปกว่านั้นอีกบ้าง แล้วโรคอะไรบ้างก็ไม่รู้ ที่เขากำลัง
 กลัวกันนัก กลัวกันทั่วโลกเวลานี้ นี้เรียกว่าภายในมนุษย์
 ส่วนมนุษย์มันก็มีปัญหา.

ถ้าดูแต่ภายนอก มันก็พบปัญหา ปัญหาทางเศรษฐกิจ กำลังทำให้โลกปั่นป่วนรวนเร ไม่มีใครจะหาความสงบสุขได้. แข่งขันกันในทางเศรษฐกิจยังไม่พอ กลับใช้เศรษฐกิจนั้นแหละเป็นเครื่องมือบั่นทอน ทำลายพวกอื่น หรือฝ่ายที่เรียกว่าตรงกันข้ามที่เป็นคู่แข่งกัน ซึ่ง เป็นสงครามที่ลึกซึ้งยิ่งซับซ้อนที่สุดยิ่งไปกว่าสงครามทางอาวุธไปเสียอีก. ข้อนั้นถ้าไม่รู้เรื่องกับเขาบ้าง ก็คงจะไม่กลัวหรือไม่วิตก; แต่ถ้ารู้เรื่องกันแล้วก็จะพบว่า มันเป็นเรื่องที่เลวร้ายที่สุด ยากแก่การแก้ไข ยิ่งไปกว่าสงครามที่ฆ่ากันด้วยอาวุธ. สงครามที่ทำลายกันด้วยวิธีทางเศรษฐกิจนี้ มันจะไม่สิ้นสุด มันมีแต่จะขยายตัวออกไป. เพราะกิเลสตัณหาของมนุษย์มันขยายตัวออกไป เศรษฐกิจเพื่อหล่อเลี้ยงสงคราม, สงครามก็เพื่อช่วยให้เศรษฐกิจของตนดีขึ้น, เศรษฐกิจของตนดีขึ้น ก็เพื่อจะช่วยเหลือเลี้ยงสงคราม มันก็เลยก้าวหน้ากันใหญ่ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสงคราม, แล้วเศรษฐกิจนั้นมันก็กลายเป็นสงครามเสียเอง, ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือบีบคั้น หรือทำลาย หรือกลืนประเทศอื่นที่สู้ไม่ได้ มันก็มีแต่เรื่องทำสงคราม,

สงครามตรง ๆ กับสงครามโดยอ้อม สงครามอื่น ๆ และ
สงครามเย็น ๆ เป็นเรื่องสงครามไปหมด. เตี้ยวันซักจะกลัว
สงครามทางเศรษฐกิจมากกว่าสงครามทางอาวุธไปเสียแล้ว,
มีการเตรียมรบกันเท่าไร มีการเตรียมป้องกันตัวกัน
เท่าไร, เตรียมรบก็เตรียมไป, เตรียมป้องกันตัวก็เตรียมไป,
คือที่จะรุกรานผู้อื่นก็เตรียมกัน, ที่จะป้องกันตัวก็เตรียมกันไป,
มันเลย **ไม่มีความสงบสุข, ไม่มีใครที่จะอยู่ด้วยความ
สงบสุขได้** เพราะ มีแต่การเตรียมรบและเตรียมป้องกัน
ตัว.

นี่เป็นสิ่งที่เห็นได้ว่า มัน ทำลายความสงบสุข
อย่างไม่มีเวลาว่าง ไม่มีเวลาสร้าง เลยมีบาปเลวร้าย
เกิดขึ้น คือว่า เราอยู่ในโลกในลักษณะที่จำเป็นจะต้อง
โกหกหลอกลวงกันมากยิ่งขึ้นเท่าไร! ฟังก์ก็หน้าแปลก
หน้าอัจฉริยะ หรือบางทีก็หน้าเชื่อบางทีก็ไม่น่าเชื่อ; แต่เท่า
ที่มองเห็น เห็นว่า มันอยู่ในโลกนี้ด้วยความจำเป็นที่จะต้อง
โกหกหลอกลวงกันอย่างสุดเหวี่ยง. โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง
การทูต, การทูต คือเป็นเรื่องหาหนทางหาวิธีที่จะเอา
เปรียบ หรือที่จะเอาชนะอยู่ตลอดเวลา, ทั้งที่ปากพูดว่า

พูดกัน พิจารณากัน ปรึกษารื้อกัน จะประพุดติกระทำ
อย่างไรดี จึงจะรอดไปจากอันตรายอันนี้

ควรปรึกษากันในหมู่ปัญญาชน.

ทีนี้ก็จะมาถึงปัญหาต่อไปว่า จะพูดเรื่อง^๕นี้กับใคร
จะทำความเข้าใจเรื่อง^๕นี้กับใคร? อาตมาก็อยากจะตอบว่า
มันควร^๖จะพูด หรือ ควร^๖เอามาพูดกันกับพวกปัญญาชน,
เป็นครูบาอาจารย์, ครูบาอาจารย์ ศาสตราจารย์อะไรก็ตาม
ที่มี^๗ผู้เชื่อฟังเคารพนับถือหรือสั่งสอนเขาอยู่, แล้วเขาก็เป็น
ปัญญาชน มันต้องเป็นปัญญาชน จึงจะมองเห็นอะไรลึกซึ้ง.
ไปพูดกับเต่ากับแรดอย่าง^๘นั้นมันก็ไม่มีประโยชน์อะไร จะต้อง
พูดกับปัญญาชน ที่มีสติปัญญาพิจารณามองเห็นว่ามันเป็น
อย่าง^๙จริง; ฉะนั้นเราจะต้องพูดกับครูบาอาจารย์ ซึ่ง
จะไปแนะนำสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาต่อไปเป็นจำนวนมาก เพื่อ
คนทุกคน หรือคนทั้งโลก จะได้มีความรู้มีความเข้าใจใน
เรื่อง^{๑๐}นี้. แต่ว่าผู้^{๑๑}ที่มีได้เป็นครูบาอาจารย์ ก็จะต้องพูด
เรื่อง^{๑๒}นี้ จะต้องรู้เรื่อง^{๑๓}นี้โดยเป็นผู้ฟัง. ครูบาอาจารย์เป็น
ผู้พูด, แล้วเราก็จะเป็นผู้พูดต่อ ๆ กันไปได้ ว่าเราจะช่วย

กันรักษาสันติภาพ ในโลกนี้ไว้ได้อย่างไร, ไว้ได้อย่างไร,
ขอให้รับทราบกันไว้.

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระดับอุดมศึกษา
จำเป็นมาก เพราะว่าเขาใช้การศึกษาในระดับอุดมศึกษา
เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นหลักเป็นเกณฑ์ เป็นผู้วางแผนการ
เป็นผู้ทำอะไรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศชาติหรือความรอดของ
ประเทศชาติ กระทั่งสันติภาพของโลกทั้งโลก; ฉะนั้นก็จะ
ต้องพูดกับผู้ที่เป็นครูบาอาจารย์ ที่จะกระจายความคิดหรือ
อุดมคติเหล่านี้ออกไป ทางการเมืองมันไม่มี. มันไม่ใช่เรื่องของ
คนโง่, มันไม่ใช่เรื่องของคนหลับหูหลับตาไม่มีสติปัญญา แต่
มันเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับคนที่เฉลียวฉลาด สามารถ
ดำเนินกิจการนี้ให้เป็นไปได้ตามที่ประสงค์.

ในขณะนี้ เรามาพูดกันในป้าอย่างนี้ มันก็โดยหวังว่า
เป็นการทำความเข้าใจกันในขั้นต้น เป็นการปลุกความ
สนใจในเบื้องต้น ให้มันเกิดรุ่งอรุณของสัมมาทิฐิ, เป็น
รุ่งอรุณหมายความว่ามันริเริ่ม มันส่องแสงทองขึ้นมาเป็นรุ่ง
อรุณของสัมมาทิฐิ เพื่อจะได้เจริญงอกงามก้าวหน้าต่อไป
เป็นเวลากลางวันเต็มไปด้วยแสงสว่าง, เรื่องรถเรงค์นั้นมัน

ต้องลงมือ. การกระทำต่อสู้อัตน ทำเป็นขบวนการอะไร
มันก็ยังไม่ถึง เรายังไม่สามารถจะกระทำเช่นนั้นได้; เดียวนี้
เอาเป็นแต่เพียงว่า เรามามองดูให้รู้ให้มีความเข้าใจอย่างทั่วถึง
ให้เห็นลู่เห็นทางว่าจะทำอะไร, ทำอย่างไรจึงจะประสบ
ความสำเร็จ เหล่านี้เป็นต้น. หวังว่าท่านทั้งหลาย คงจะ
รับไปพิจารณา ในฐานะเป็นรุ่งอรุณของสัมมาทิฏฐิ
อันเกี่ยวกับสันติภาพ, ให้รุ่งอรุณเกิดขึ้นมาในจิตใจ ทอแสง
ขึ้นมาในจิตใจ ที่พูดตามธรรมคาสามัญของชาวบ้านว่าในหัว
นั้นแหละ ให้ในหัวนั้นมีแสงสว่างตั้งต้นขึ้นมา สำหรับจะ
รู้ทุกเรื่องทุกอย่างที่จำเป็น ที่ควรจะรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็
คือเรื่องสันติภาพ.

ที่จริง พุทธบริษัท ก็สนใจกับธรรมะ รู้เรื่องธรรมะ
อยู่อย่างพอสมควรแล้ว แล้วมันก็เป็นเรื่องที่จะไปผสมผสาน
กันเข้าได้กับเรื่องของความทุกข์ หรือกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิด
ทุกข์. ธรรมะในพุทธศาสนา เราไม่มีเรื่องอะไร นอกจากเรื่อง
ความทุกข์ กับความดับทุกข์; รู้จักความทุกข์, และกิเลสที่เป็น
เหตุให้เกิดทุกข์, และก็รู้จักเรื่องความดับทุกข์ พร้อมทั้งการ
ปฏิบัติที่ถูกต้องอันสามารถจะดับทุกข์ได้. เรื่องเหล่านี้มันก็

เป็นเรื่องจิตใจของมนุษย์ ความผิดความถูกในจิตใจของมนุษย์
ที่เป็นภายในอย่างลึกซึ้งอยู่แล้ว; ถ้าขยายให้ออกเป็นเรื่อง
ภายนอกของสังคมของส่วนรวม มันก็ไม่ยากลำบากเพราะมัน
เป็นเรื่องเดียวกัน. ถ้ามีกิเลสเป็นเหตุให้เห็นแก่ตัวแล้ว
มันก็ต้องสร้างความทุกข์ขึ้นมาเป็นแน่นอน, สร้างความ
ทุกข์เพื่อตัวเองก่อน แล้วก็สร้างความทุกข์เพื่อผู้อื่นต่อ
ภายหลัง.

ความเห็นแก่ตัว ความมีตัว อย่างโง่เขลา มีตัวมีตน
อย่างโง่เขลา เห็นแก่ตัวด้วยกิเลสนี้ มันก็ทำให้เกิดกิเลส
ครบทุกอย่าง ทุกประการ : เกิดโลภะ อยากได้ด้วยความ
โง่เขลา ในสิ่งที่ไม่ควรจะได้, เกิดโทสะ โกรธเคืองขัดแค้น
อย่างโง่เขลาในสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องไปโกรธไปแค้นให้เสียเวลา,
แล้วก็เกิดโมหะ หลงใหลในสิ่งที่ยังไม่รู้ว่าเป็นอะไรด้วยซ้ำ
ไป, เหมากๆ กันไปอย่างนั้นแหละ; นี่มันมีโลภะ โทสะ
โมหะ เกิดขึ้นมาได้เพราะอย่างนี้. ที่นี้เมื่อเอามาเป็นเรื่อง
ของส่วนรวมนั้นแหละ มันก็กลายเป็นเรื่องของโลก, เป็น
ความทุกข์เดือดร้อนของคนทั้งโลก, เป็นความไม่สงบสุข
ของคนทั้งโลก ก็เพราะเหตุของกิเลสที่มีอยู่ในหัวใจของคน

แต่ละคนที่อยู่ในโลก. ทุกคนมีกิเลส ก็หมายความว่า โลก
ทั้งโลกมันมีกิเลส. ถ้าแต่ละคนไม่มีกิเลส โลกมันก็ไม่
มีกิเลส, ถ้าคนในโลกมันมีกิเลสน้อย โลกนั้นมันก็มีกิเลส
น้อย, ฉะนั้นน้อยที่สุด เราเอาให้มีกิเลสน้อยกันไว้
ก่อน สันติภาพก็จะรักษาไว้ได้.

นี้หลักเกณฑ์อย่างหนึ่งมันเป็นสังัจจธรรม, *สังัจจธรรม*
คือความจริงของธรรมชาติ, มันเป็นสังัจจธรรมของธรรมชาติ
และ ตกเป็นหน้าที่ของคนทุกคน ที่จะต้องรู้จักและจะ
ช่วยกันรักษาไว้, รู้จักสังัจจธรรมคือกฎเกณฑ์ อันเฉียบ
ขาดของธรรมชาติในข้อนี้, รู้จักว่ามันเป็นอย่างนี้ มัน
ไม่มีทางเป็นอย่างอื่น, แล้วก็ปฏิบัติตามให้ถูกต้อง ช่วยกัน
รักษาไว้ให้ถูกต้อง คืออยู่ในทางที่จะไม่เกิดความทุกข์แก่
มนุษย์นั่นเอง. คำว่า ความถูกต้อง ของเรามีความหมายง่าย
นิดเดียว คือมันไม่เกิดความทุกข์ นั่นแหละคือถูกต้อง,
ถ้าเกิดความทุกข์ก็เรียกว่าไม่ถูกต้อง, ไม่ต้องเถียงกันมาก
ในข้อที่ว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง, ไม่ต้องอ้างเหตุผลอย่างอื่น,
เอาเหตุผลแต่ว่าถ้ามันมีผลเป็นความทุกข์ขึ้นมา แก่ตัวเอง
ก็ตาม แก่ผู้อื่นก็ตาม เรียกได้ว่าไม่ถูกต้องแล้ว. ถ้ามีผลดี

แก่ทั้งสองฝ่าย ก็เรียกว่าถูกต้องแล้ว, ถูกต้องแล้วรักษาความถูกต้องไว้ โดยรู้จักของธรรมชาติว่ามันเป็นอย่างไร.

นี่เราเป็นพุทธบริษัท ก็ควรจะรับผิดชอบอยู่
ในตัว เพราะเรียกตัวเองว่าพุทธบริษัท บริษัทของบุคคลผู้
รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน; เมื่อยังเรียกตัวเองว่าเป็นพุทธบริษัท
อยู่ ก็ต้องรู้จักและสนใจในเรื่องของสันติภาพ, อันเป็น
ความมุ่งหมายอย่างยิ่งของพระพุทธเจ้า หรือของพระพุทธ
ศาสนา. ดังนั้นจึง ขอบักขวน ให้เรามาเป็นพุทธบริษัทที่แท้
จริงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยการรับผิดชอบในสันติภาพของโลก ก็จะ
เป็นพุทธบริษัทเต็มตัว, พุทธบริษัทที่เต็มเปี่ยมเหมือนหรือ
ตรงกับพระพุทธประสงค์นั่นเอง, จึงได้เอาเรื่องนี้มาพูด
เพื่อให้เราเป็นพุทธบริษัทกันมากขึ้น; จะเอาชีวิตหรือเวลา
ไปทำอะไรที่ไหน ที่มันจะดีไปกว่าการเป็นพุทธบริษัทให้มาก
ขึ้น ใช้ชีวิตใช้เวลาทำอะไรทั้งหมด เพื่อทำให้เราเป็นพุทธ
บริษัทมากขึ้นนั่นแหละ, เป็นสิ่งที่ดีที่สุด.

พุทธบริษัทจึงมีหน้าที่ที่จะต้องรับรู้ เรื่องสันติ-
ภาพ ก็ชวนช่วยพยายามช่วยกันและกัน ให้มันเกิด
สันติภาพขึ้นมา อย่างน้อยที่สุดก็ในหมู่พุทธบริษัทนี้แหละ

คำว่า “บุชวัตถุ” นี้พึงยาก แต่ก็ไม่ง่ายจนเกินไป. เข้าใจว่าพอจะฟังออกกว่า พวกคนทั้งหมดในโลกนี้กำลังบุชวัตถุ หวังฟังวัตถุ เข้าใจว่าวัตถุจะช่วยให้, เข้าใจว่าความเจริญทางวัตถุ นี้จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ทั้งหมดได้ ก็เลยสนใจกันแต่เรื่องทางวัตถุ ไม่มาสนใจในเรื่องทางจิตใจ.

ที่นี้พอไปเล่นกันกับวัตถุ ไปเกี่ยวข้องกับกับวัตถุ ความเอรีตอร้อยสนุกสนานเพลิดเพลินของวัตถุ มันก็จึงจิตใจจับจิตจับใจของคนเหล่านั้นไว้ ให้เป็นทาส เป็นทาสของวัตถุ บุชวัตถุ, เชื่อและหวังว่าจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยเรื่องทางวัตถุ เช่น ที่กำลังเชื่อว่า เราจะทำความเจริญทางวัตถุ แล้วจะแก้ปัญหาต่างๆ ให้หมดได้ เป็นผู้ฝากเนื้อฝากตัวไว้กับเรื่องทางวัตถุถึงขนาดนี้ นี้เรียกว่าพวกบุชวัตถุ. เขาไม่มองเห็นว่า ความสำคัญนั้นมันอยู่ที่เรื่องของจิตใจ, เขาไม่มองเห็นอย่างที่เรามองว่า โลกนี้มันขึ้นอยู่กับมนุษย์ มนุษย์มันขึ้นอยู่กับจิตใจของมนุษย์; ดังนั้นเราต้องจัดการกับจิตใจของมนุษย์ให้ถูกต้อง. เดี๋ยวนี้เขาเห็นว่าอะไรมันก็แล้วแต่วัตถุ; ถ้าวัตถุมันเจริญโลกมันก็จะเจริญ, วัตถุดีแล้วโลกมันก็จะดี, อย่างนี้เขาเรียกว่า เป็นวัตถุนิยมชั้น

สูงสุด เป็นวัตถุนิยมชั้นสูงสุด โดยถือวัตถุสำคัญกว่าจิตใจ, อะไรๆ เป็นไปตามอำนาจของวัตถุ เขาเรียกกันทั่วไปก้องไป ในโลกว่า dialectic materialism วัตถุเป็นใหญ่. เขาถือวัตถุ เป็นใหญ่ จิตใจตามหลังวัตถุ, เขาก็ไม่สนใจเรื่องจิตใจ มัวแต่ ทำวัตถุให้ดีแล้วจิตใจก็จะดีเอง.

เดี๋ยวนี้คนทั้งโลกหรือเกือบทั้งโลก หรือหมดทั้งโลก เป็นอย่างนี้ ไปเสียหมดแล้ว ก็เลยพูดกันไม่รู้เรื่อง, เมื่อเรา พูดว่าจะต้องแก้ปัญหทางจิตใจ จัดการทางจิตใจให้ถูกต้อง ให้เจริญ, เขาก็ถือหลักว่าวัตถุต่างหาก, ต้องแก้ไขทาง วัตถุ, ต้องปรับปรุงทางวัตถุ ต้องส่งเสริมทางวัตถุ ให้ สมบูรณ์ถึงที่สุด แล้วจิตใจก็จะดีเอง มันเลยพูดกันไม่รู้เรื่อง. เดียวนี้เราจะไปหาเพื่อนหาฝูงที่มาสนใจทางจิตใจมันจึงหายาก มีแต่คนจะสนใจทางวัตถุ ลุ่มหลงทางวัตถุ บุษาวัตถุ เรียกว่า เป็นทาสของวัตถุ, นี้ก็ชักจูงทุกคนให้ไปเป็นทาสของวัตถุ ร่วมกันกับเขา. ทั้งโลกกำลังเป็นพวกบุษาวัตถุ เสีย อย่างนี้ นี้ก็เป็นอุปสรรคในการที่จะชักจูงมาช่วยกัน แก้ไขโดยเรื่องทางจิตใจ.

แม้ครูบาอาจารย์ในโลกจะเป็นชั้นศาสตราจารย์ใน
โลก เป็นผู้ที่โลกเชื่อฟัง ก็ยังเป็นเรื่องวัตถุเสียโดยมาก เป็น
ผู้ที่รู้แต่เรื่องทางวัตถุ, เป็นผู้ที่บูชาวัตถุแก้ปัญหาด้วยการ
เจริญทางวัตถุ, เฉลียวฉลาดแตกฉานในเรื่องทางวัตถุ เช่นที่
เรียกกันว่าทางเทคโนโลยี ทางอะไรเหล่านั้น มันเป็นเรื่อง
ทางวัตถุทั้งนั้น, โดยกฎเกณฑ์ทางวัตถุ มีกฎเกณฑ์อย่างวัตถุ
เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวัตถุ มันก็เลยเป็นวัตถุกันหมด,
ก็ไม่ว่าเรื่องทางจิตใจ มันก็แก้ไขทางจิตใจไม่ได้, หรือไม่คิด
จะแก้ไขกันเสียเลยด้วยซ้ำไป. ^{นี้} เมื่อครูบาอาจารย์ที่นำ
โลกมันเป็นเสียอย่างนี้ ก็เป็นเรื่องนำไปในทางวัตถุเสีย
หมด ^{ไม่}นำในเรื่องจิตเรื่องวิญญาณกันเสียเลย, แล้ว
มันยังน่าหัวว่า แม้จะมีศาสตราจารย์ ครูบาอาจารย์บางคน
เห็นเรื่องทางจิตใจสำคัญ จะมาแนะนำเรื่องทางจิตใจ ชักจูง
ในเรื่องทางจิตใจ ก็ไม่มีใครเอาด้วย; เพราะลูกศิษย์ลูกหา
คนหนุ่มคนสาวเหล่านั้นเขาก็ไม่สนใจเรื่องทางวิญญาณ, เขา
สนใจแต่เรื่องทางวัตถุ. ถ้าครูบาอาจารย์คนใดจะมาแนะนำ
ชักจูงในเรื่องทางจิตใจ เขาก็จะคิดว่ามันบ้า แล้วเขาก็จะไม่เอา
กับครูบาอาจารย์คนนั้นก็ได้อ; นี่กำลังเป็นอุปสรรคอยู่อย่าง

มากมาย อย่างนี้ในโลกนี้ในปัจจุบันนี้. แต่อาตมาเชื่อว่า
 ครูบาอาจารย์ในโลกแทบทั้งหมด ยังเป็นทาสวัตถุ ยังเชื่อ
 ทางวัตถุ, ยังมุ่งหวังที่จะใช้วัตถุเป็นเครื่องแก้ปัญห, ยังบูชา
 ความก้าวหน้าทางวัตถุเป็นพระเจ้าอยู่นั่นเอง. ฉะนั้นสิ่งที่
 ว่าเป็นความเจริญก้าวหน้า มันจึงเป็นไปในทางวัตถุหมด
 ไม่สามารถจะควบคุมให้มาในทางจิตใจ ซึ่งไม่มีความก้าวหน้า
 เลย.

เดี๋ยวนี้เขาอาจจะคิดในทางวัตถุ จะทำยาเม็ดดยาอะไร
 ชื่นมา กินเข้าไปแล้วหายโลก กินเข้าไปแล้วหายโกรธ หาย
 หลงก็ได้, เขาก็คิดว่าอย่างนั้น มันก็มีส่วนจริงเหมือนกัน
 แต่มันมีส่วนน้อย. ถ้าควบคุมระบบต่างๆ ในภายในได้ ยา
 เม็ดนั้นมันทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเคมีในทางภายใน
 แล้ว มันอาจจะบรรเทาความโลภ ความโกรธ ความรัก ความ
 เกลียด ความกลัวอะไรได้บ้างเหมือนกัน ไม่ใช่จะไม่มีเสีย
 ที่เดียว, แต่มันไม่พอ จะต้องจัดการด้วยเรื่องทางจิตใจ
 ล้วนๆ แล้วจิตใจไปบังคับทางกาย อีกที่หนึ่ง. แต่ที่นั่นมัน
 ละเอียดลึกซึ้ง สุขุมมากเกินไป คนไม่เข้าใจ มันก็มองไม่เห็น
 จึงไม่มีใครสนใจเรื่องทางจิตใจ; ดังนั้น เรื่องทางจิตใจ

ทั้งหลาย จึงตกต่ำไปมาก, แม้ที่สุดแต่เรื่องจิตใจทางมิชฌา
ทิฎฐิ ทางวิทยาอาคม ทางเสน่ห์ยาแฝดอะไรก็ตาม ซึ่งเป็น
ทางจิตใจ มันก็ตกต่ำลงไปมาก เพราะว่าความเจริญทาง
วัตถุมันแทรกแซงเข้ามา. เรื่องทางจิตใจที่เป็นฝ่ายผิด ก็
ยังตกต่ำไปสูญหายไป, เรื่องจิตใจทางฝ่ายที่ถูกต้องมันก็ยัง
ไม่มีโอกาส.

นี่เรามาสนใจกันอย่างนี้ มาพูดกันอย่างนี้ ก็
เหมือนกับมาทวนกระแสน้ำ ทวนกระแสความต้องการ
ของมนุษย์ในโลกในปัจจุบันนี้ ซึ่งบูชาวัตถุ มันก็มีความยาก
ลำบากหรือเป็นอุปสรรค, ทุกคนเขาเชื่อเสียว่า จะรอดได้
ก็เพราะวัตถุมันเจริญ เขาก็ไม่มาฟังที่เราจะพูดว่า ต้อง
ทำจิตใจให้เจริญ มันจึงจะรอดได้, นี่เป็นอุปสรรคอย่าง
ยิ่ง ในการที่จะพูดจากันด้วยเรื่องสันติภาพ ให้คนสมัยนี้ฟัง
ขึ้นพูดไปมันก็จะเหมือนกับเบ้าปีให้แรดฟัง เบ้าปีให้เต่าฟัง
และอาตมาเองก็ได้เบ้าไปก็มากน้อยแล้วก็ไม่รู้, ได้พยายาม
จะพูดแต่เรื่องนี้อยู่เสมอไป, นี่ก็นึกหัวน ๆ ตัวเองอยู่ด้วย
เหมือนกัน. แต่ถึงอย่างไรก็ดี ไม่ยอมแพ้ก็จะต้องพยายาม
ต่อไปอีก ในการที่จะพูดกันถึงเรื่องความจริง อันแท้จริง

ของพระธรรม ของธรรมชาติ จึงมาพูดเรื่อง^{๕๕}นี้มาใน
สมัย^{๕๕}นี้ ในโอกาสเช่น^{๕๕}นี้ ก็คือพูดเรื่องจิตกับหมู่มนุษย์ที่เขา
บูชาวัตถุ.

ต้องใช้อริยสัจ ๔ เป็นหลักการ.

เอ้า, ที่นี้ก็จะได้พูดเป็นการล่วงหน้าไว้เสียเลยว่า เรา
จะมีหลักการสำหรับพิจารณาและศึกษากันอย่างไร? เรื่องที่
จะพูดจะทำกันต่อไปข้างหน้า นั้น จะมีหลักการอย่างไร? ตอบ
ง่าย ๆ แหะละ ว่าเราเป็นพุทธบริษัท เราเป็นพุทธบริษัท
ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัท เราก็จะใช้หลักการหรือวิธีการ
ของพระพุทธเจ้า ก็คือตามหลักของอริยสัจสี่^{๕๕}นี้เอง. ขอให้
รู้ไว้เถิดว่า หลักอริยสัจ ๔ ของพระพุทธเจ้า ในพระพุทธ
ศาสนานี้แหละ จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้^{๕๕}ได้ จึงขอยืนยันไว้,
และบอกกล่าวไว้เป็นการล่วงหน้าว่า **เราจะต้องใช้หลัก
อริยสัจ ๔** ซึ่งจะใช้กันอย่างละเอียดถี่ถ้วนสุขุมอย่างไร ก็ไว้
พูดกันในคราวหลัง ๆ. ในคราวนี้ก็จะพูดได้เป็นหลักเกณฑ์
หรือความมุ่งหมายส่วนใหญ่ว่าใช้หลักอริยสัจ ๔.

อริยสัจจ์ ๔ ใน เรื่องสันติภาพนี้ จะมีอย่างไร ?
 เรื่องที่ ๑ เรื่อง ทุกข์ เราก็จะมองเห็นว่า วิกฤตการณ์ คือ
 ความไม่มีสันติภาพนั้น มันเป็นสิ่งที่มียุ่จริง มียู่ในโลก
 จริงๆ, มียู่กับเนอกับตัวจริงๆ ความทุกข์หรือวิกฤตการณ์
 มันก็เป็นสิ่งที่มียู่จริง, แล้วเป็นสิ่งที่โลกบุชชเสียด้วย โลก
 บุษชเสียด้วย มันเป็นตัวร้าย แต่ว่ามันได้รับการบุชชอย่างยั้ง
 เอกกับมันซิ. นี่คือ ความทุกข์หรือวิกฤตการณ์ จะต้อง
 รู้จักมัน ในฐานะที่มันเป็นสิ่งที่มียู่จริงในโลก จะต้อง
 จับเอาตัวมาดูให้รู้จัก กันให้จริงๆ ว่ามียู่อย่างศัตรุที่
 ซ่อนเร้นอยู่ในตัวเรา, เหมือนกับว่าเชื้อโรคหรืออะไรที่ร้ายๆ
 ที่ร้ายกาจ ที่มันซ่อนเร้นอยู่ในตัวเรา เราจะต้องจับตัวเอา
 มาดู มารู้จัก มากำจัด มาทำลายเสียให้หมดสิ้น นี้เรื่องที่ ๑.

เรื่องที่ ๒ เหตุแห่งวิกฤตการณ์ คือเหตุแห่ง
 ความทุกข์ ตามที่มันมียู่จริง ที่มันเป็นต้นเหตุอันแท้จริง
 ก็จักกล่าวได้ว่า ต้นเหตุที่แท้จริงของวิกฤตการณ์ในโลก
 ก็คือ ความไม่มีศีลธรรม, ความไม่รู้จักรรรมะแล้วก็ไม่มี
 ศีลธรรม. เมื่อไม่มีศีลธรรมมันก็เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว, ให้
 เห็นแก่ตัว; พอเห็นแก่ตัวเท่านั้น มันก็มีความทุกข์

แก่บุคคลนั้นทันที, มันหนักอกหนักใจวิตกกังวลอะไร เพราะความเห็นแก่ตัว; ยึดมันถือมันตัว ก็เป็นทุกข์ส่วนตัว แล้วเมื่อเห็นแก่ตัว มันก็รุกเข้าไปในประโยชน์ของผู้อื่น, กิจเอาประโยชน์ผู้อื่น ลักลวงผู้อื่น, เบียดเบียนผู้อื่น เอาประโยชน์ของเขามาเป็นของตัว ผู้อื่นก็พลอยเดือดร้อนด้วย. นี่เมื่อมีความเห็นแก่ตัว มันก็เดือดร้อนทั้งตนเอง และเดือดร้อน ^๕ทั้งผู้อื่น, นี่ความเห็นแก่ตัวจึงเป็นต้นเหตุอันแท้จริงแห่งวิกฤตการณ์ หรือความทุกข์ของโลก. ถ้าพูดเป็นเรื่องความทุกข์ ก็ต้องเป็นความทุกข์ของโลกมิใช่ของบุคคลแล้ว วิกฤตการณ์เป็นความทุกข์ของโลก, เหตุแห่งวิกฤตการณ์ ก็เป็นเหตุแห่งความทุกข์ของโลก.

ที่ ๕ เรื่องที่ ๓ ความดับทุกข์ คือสันติภาพ นั้นแหละ, สันติภาพนั้นแหละคือตัวความดับทุกข์ ในโลกนี้, อยู่กันอย่างโลกๆ ก็ดับทุกข์กันได้ตามแบบโลกๆ ตามภาษาชาวโลก ตามธรรมดาทั่วไป, เป็นนิพพานในความหมายหนึ่งสำหรับชาวโลกทั่วไป. ยังไม่ถึงเหนือโลก ก็มีความหมายแห่งนิพพาน เรียกว่า **นิพฺพตฺติ**. **นิพฺพตฺติ** ความหมายเหมือนกับนิพพาน, **สีเลน** **นิพฺพตฺติ** **ยฺนตฺติ** ท่านทั้งหลายจะได้

ยีนมากมายเหลือประมาณแล้ว. เอาว่ากันใหม่ทั้งหมดว่า
 สี่เลน โภคสมุปทา สี่เลน นิพพุติ ยนฺติ ตสฺมา สี่ลั วิโสธเย
 สี่เลน สุกฺคิ ยนฺติ—ศีลให้ถึงสุกฺคิ, สี่เลน โภคสมุปทา—ศีล
 ให้ถึงโภคทรัพย์, สี่เลน นิพพุติ ยนฺติ—ศีลให้ถึง นิพพุติ,
 นิพพุติ ความหมายของนิพพานในชั้นอย่างในโลกทั่วไป ยัง
 ไม่เด็ดขาดสิ้นกิเลส แต่ว่าเป็นความหมายของนิพพาน คือ
 เป็นชีวิตเย็น เหนือโลกคือ ไม่หลงโลก ไม่จมโลก แต่ก็ยังไม่
 พ้นไปจนถึงโลกุตตระ นี่นิพพุติคำนี้ ก็คือ นิพพานสำหรับ
 คนทั่วไปในโลก แม้อย่างนี้ก็เรียกสันติภาพได้.

ที่^๕ถ้า นิพพานเต็มที เป็นโลกุตตระ หมดกิเลส
 สิ้นเชิง เป็นพระอรหันต์อย่าง^๕ เป็นสันติภาพแท้จริง,
 เป็นสันติภาพสูงสุด ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่านั้น. สันติภาพ
 ระดับชาวโลก ทั่วๆ ไป ก็มีได้ในชื่อ นิพพุติ เป็นชีวิต
 ที่^๕เยือกเย็น, เป็นการเป็นอยู่ที่เยือกเย็น สงบเย็น เย็นอก
 เย็นใจ นั่นแหละ มันก็มีอยู่ส่วนหนึ่ง. ถ้าว่ายิ่งไปกว่านั้น
 ก็เป็นโลกุตตระ ไม่มีกิเลสโดยประการทั้งปวง, มันก็เย็นอก
 เย็นใจ โดยประการทั้งปวง. ^๕นี่คือสิ่งที่เรียกว่าสันติภาพ
 ความดับแห่งวิกฤตการณ์ทั้งหลาย, โดยย่อมีอย่าง^๕.

เรื่องสุดท้าย เรื่องที่ ๔ ทางให้ถึงสันติภาพ, ทางให้ถึงสันติภาพ ก็คือความถูกต้องทุกประการ รวมกันเข้าเป็นหนทางที่เรียกว่า *อฏฐังกิกมัคค์* — มรรคมืองค์แปด — ความถูกต้องแปดประการรวมกันเข้าเป็นหนทางอันประเสริฐ, นั่นแหละทางแห่งสันติภาพ แล้วมันเป็นเรื่อง ถูกต้อง ๆ ถูกต้อง ๆ ไปทุก ๆ อย่างที่มันควรจะถูกต้อง เรียกว่า มรรคมืองค์ ๘.

ถ้าจะเอาใจความธรรมดาสามัญ ก็ฟังถึงคำว่าถูกต้อง ๆ. คือคำว่า สัมมา ๆ สัมมา สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ, *สัมมา* ทั้งหมด มันแปลว่า ถูกต้อง ; เมื่อถูกต้อง ๆ มารวมเข้าแล้ว มันก็เป็นหนทาง เดินไปในทางแห่งความถูกต้อง อย่างนี้ก็เรียกว่าอริยมรรค. อย่างที่เราได้ยินได้ฟัง ได้พูดอยู่กันเสมอ เรื่องมรรคมืองค์ ๘ ; แต่ขอเติมเข้าไปอีกองค์หนึ่งว่า สัมมาญาณะ, ต่อจากสัมมาสมาธิ แล้วมีสัมมาญาณะ คือ มีญาณ—ความรู้อันถูกต้อง เป็นผลของแปดองค์ แล้วก็มีลักษณะเป็นเหตุหน่อย ๆ อยู่ว่า มีสัมมาญาณะแล้วก็มีสัมมาวิมุติ.

ที่จริงถ้าจะเอาตัวเรื่องความดับทุกข์ มาพูดให้หมด
 สิ้นแล้ว ต้องพูดถึงความถูกต้อง ๑๐ ประการ, ความถูก
 ต้อง ๑๐ ประการนั้น มันก็เพิ่มเข้าไปอีก ๒ ประการ
 จาก ๘ ประการที่เราารู้เป็นอย่างดีแล้ว. ท่านทั้งหลายรู้
 อยู่เป็นอย่างดีแล้วเรื่องความถูกต้อง ๘ ประการ : มรรคมี
 องค์ ๘ ถูกต้องทางทิวฐิติ ถูกต้องทางความดำริ ถูกต้องทาง
 การพูดจา ถูกต้องทางการทำกรงาน ถูกต้องทางการดำรง
 ชีวิต ถูกต้องในความ پاکเพียร ถูกต้องในความมีสติ ถูกต้อง
 ในความมีสมาธิ แปรประการนี้ เรียกว่ามีองค์ ๘, ขอเพิ่ม
 ถูกต้องว่า ถูกต้องในทางความรู้เรียกสัมมาญาณะ กับสัมมา
 วิมุตติ, คือวิมุตติหลุดพ้นอย่างถูกต้อง รวมเป็น ๑๐ ประการ
 นั้นจึงจะสมบูรณ์. ถ้าพูดแต่เพียง แปรอย่างนี้ ก็พูดแต่
 เพียงที่เป็นเหตุ ส่วนที่เป็นเหตุ, ส่วน อีกสองอย่าง นั้น
 เป็นผล คือ สัมมาญาณะความรู้ถูกต้อง, สัมมาวิมุตติ ความ
 หลุดพ้นถูกต้อง, นั้นมันเป็นผล, ผลนี้มีสอง เอาไปรวมกับ
 เหตุที่มีแปดเป็นสิบ เรียกว่าความถูกต้อง ๑๐ ประการ
 นั้นก็คือกล่าวอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนหมด โดยเป็นตัว
 แท้ของพระพุทธศาสนา. เมื่อมีสัมมาวิมุตติแล้ว มันก็จะ

สมบุรณ์, สมบุรณ์ คือมีผล อันสุดท้ายมีผลสุดท้ายที่เป็นจุด
มุ่งหมายปลายทาง.

นี่คือหนทางที่เราจะได้รับสันติภาพ มรรคมืองค์ ๘
ก็พอ แต่ก็พูดให้ชัดง่ายขึ้นให้ชัดง่ายขึ้นก็สัมมาญาณะอีกข้อ
หนึ่งเถิด. แต่ที่เหตุนั้นมันไม่ไปไหนเสีย ถ้ามีมรรคมืองค์ ๘
ครบถ้วนแล้ว มันก็จะมีสัมมาญาณะเอง, ครั้นมีสัมมาญาณะ
แล้วมันไม่ไปไหนเสีย มันก็มีสัมมาวิมุติเอง; น่าจะเอามา
พูดมาสวดมาท่องกันเสียให้ครบ, มีพระสูตรที่จะสวดได้
ง่าย ๆ ครบถ้วนเป็น ๑๐ ประการ อย่างนี้ก็มี, คิดว่าจะ
หามาไว้ให้สวดท่องกันเสียให้สมบุรณ์ ไม่เพียงแต่ ๘ ประการ
ให้มันถึง ๑๐ ประการ, แล้วมีอันสงส์มาก เหมือนกับที่ว่า
พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ถ้าได้อาศัย เราเป็นกัลยาณมิตรแล้ว
สัตว์ที่มีความเกิดเป็นธรรมดา จะพ้นจากความเกิด สัตว์ที่
มีความแก่เป็นธรรมดา จะพ้นจากความแก่ สัตว์ที่มีความเจ็บ
เป็นธรรมดา จะพ้นจากความเจ็บ สัตว์ที่มีความตายเป็น
ธรรมดา จะพ้นจากความตาย. ที่ว่าได้อาศัยพระองค์เป็น
กัลยาณมิตรแล้วจะเป็นอย่างนั้นนั้น ก็เพราะว่า ถ้าได้อาศัย
พระองค์เป็นกัลยาณมิตร แล้ว จะเกิดความถูกต้อง ๑๐

ประการ^๕นั้นมา คือตามมรรคมืองค์ ๘ แปรประการ แล้ว
อีก ๒ ประการคือ สัมมาญาณะ กับสัมมาวิมุติ; ถ้าถึงสัมมา-
วิมุติแล้วคือสันติภาพอันสมบูรณ์.

นี่เราควรมองเห็นให้ชัดว่า มันมีอยู่ มีอยู่แท้ ๆ,
มันมีอยู่อย่างที่จะเป็นไปได้ ในการที่เราจะมีสันติภาพ, มีหน-
ทางแห่งสันติภาพชนิดที่เป็นไปได้ คือชนิดที่ปฏิบัติได้
และได้รับผลได้ ปรากฏชัดด้วยตนเอง, นั่นมันมีอยู่. นี่คือ
หนทางแห่งสันติภาพ นี่เราก็จะพูดกัน โดยหลักของอริย-
สัจจ์ ๔ ก็คือ :-

๑. **วิกฤตการณ์** ความไม่มีสันติภาพ.
๒. **เหตุแห่งวิกฤตการณ์** ก็คือ กิเลส ๓๕ ^๕ **ตัณหา**
ทั้งหลาย.
๓. **สันติภาพ** ก็คือความสงบสุขทั้งในแง่ของ
โลกิยะ ทั้งในแง่โลกุตตระ.
๔. ก็คือ **ทางแห่งสันติภาพ** มันก็คือ **ความถูกต้อง** ๘ **ประการ** ซึ่งเป็นส่วนเหตุ แล้วถูกต้อง ๒ **ประการ**
ซึ่งเป็นส่วนผล มีเข้ามาแล้วมันก็มีสันติภาพเท่านั้นเอง. นี่
เป็นเรื่องอริยสัจจ์โดยตรง โดยหัวใจ ที่เกี่ยวกับเรื่องวิกฤต-

การณ์หรือสันติภาพของมนุษย์ในโลก ซึ่งเราควรจะนำมาพิจารณากันอย่างยิ่ง, แล้วก็จะได้พิจารณากัน ในอันดับต่อ ๆ ไปของการบรรยาย ให้ชัดเจนเป็นเรื่อง ๆ ไปตามลำดับ.

ในอันนี้ก็เป็นการริเริ่มเรื่องที่จะชวนให้เกิดความสนใจ. สรุปความได้ว่า โลกกำลังจะวินาศหรือปราศจากสันติภาพยิ่งขึ้นทุกที เป็นเวลาที่สมควรแล้ว ที่เราจะได้พูดกันถึงเรื่องนี้, และให้รู้ว่าเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท ที่จะต้องรับรู้เรื่องนี้, พูดกันถึงเรื่องนี้, ชักจูงกันถึงการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ในเรื่องนี้, เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทโดยตรง หรือจะเรียกว่าในความรับผิดชอบของพุทธบริษัท ก็อย่าให้เสียที่ที่มีพุทธบริษัทอยู่ในโลก. เพราะเหตุที่มีพุทธบริษัทอยู่ในโลก โลกนี้จะรอดได้; ดังนั้นจึงถือว่าเป็นความรับผิดชอบของพุทธบริษัท ที่มีอยู่ในโลกนี้ จะต้องช่วยเหลือโลกนี้ ให้มันรอดได้, แล้วก็จะ เป็นพุทธบริษัทสมชื่อ, สมชื่อคือเหมือนพระพุทธเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน. สาวกของพระพุทธเจ้าก็จะเป็นผู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่มหาชนทั้งหลายทั้งเทวดาและมนุษย์ ก็ว่าทั้งคนที่ยังรู้จักเหนือ และคนที่

ไม่รู้จักเห็อ. มนุษย์เป็นคนรู้จักเห็อ เทวดาเป็นคนไม่รู้จักเห็อ แต่ยังมีความทุกข์ด้วยกัน; ฉะนั้นเราจะต้องทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ คือ ทำให้มีสันติภาพขึ้นในจิตใจของมนุษย์ มนุษย์ก็จะมีสันติภาพ, แล้วโลกนี้ก็จะมีสันติภาพ, เป็นเรื่องที่ควรสนใจ และถึงเวลาแล้วที่ควรจะสนใจ, หรือถึงเวลาแล้วที่ควรจะพิจารณาปริกษาหรือให้เข้าใจกันยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นเหมือนกับการจุดชนวนก็ได้ เป็นเหมือนกับการทำให้เกิดรุ่งอรุณทางสัมมาทิฏฐิขึ้นมาในหัวใจของมนุษย์ แล้วเราก็จะได้เป็นมนุษย์, มนุษย์ชนิดพุทธบริษัทเต็มรูปแบบ ไม่มีข้อบกพร่อง จนเรียกได้ว่า ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา.

นี่เป็นเรื่องที่ตั้งใจจะบรรยายในวันแรกโดยหัวข้อที่ว่า ทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ, ทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ. ผู้ที่มาพลอยฟังเป็นครูบาอาจารย์ เป็นข้าราชการทั้งหลาย ก็ขอได้สนใจเป็นจุดตั้งต้นว่า สันติภาพในโลกมันเป็นอย่างไร ท่านทั้งหลายมีหน้าที่สั่งสอน ให้กุลบุตรรู้เรื่องสันติภาพ หรือท่านทั้งหลายมีหน้าที่ควบคุม ให้การ

กระทำเพื่อสันติภาพยังคงมีอยู่ในบ้านในเมือง ในฐานะที่เป็นครูบาอาจารย์, เป็นข้าราชการ จงจดจำไว้เป็นอย่างดี, นำไปใช้ให้สำเร็จประโยชน์ สมตามความปรารถนา ด้วยกันทุกคน.

การบรรยายสมควรแก่เวลาแล้ว อาตมาขออุทิศการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมในรูปแบบคณะสาธยาย ส่งเสริมกำลังใจในการปฏิบัติธรรมะนี้ ให้ก้าวหน้ารุ่งเรืองต่อไปโดยรวดเร็วเทอญ ในบัดนี้.

โลกอนิจจัง.

ตามธรรมดา ถ้าไม่มี ความเปลี่ยนแปลง
มาบังแฝง คนจะเบื่อ กันเหลือที่
จะเป็นคน ทนอยู่ ในโลกนี้
หนักเข้ามี แต่อยาก จะดับไปฯ

ดับจากโลก เพราะโลก มันน่าชัง
แต่ใครบ้าง รู้สึก เช่นนี้ได้
เพราะโลกนี้ อนิจจัง บังเอาไว้
คนเราใช้ อนิจจัง ชังตัวเองฯ @.....

..พุทธทาส อนิพัทธ์..

รายนามผู้บริจาคในการพิมพ์เล่มนี้

คุณแม่กุ่มศรี ธรรมบุตร และบุตรธิดา

๑. นางกุ่มศรี ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๒. นางสาวเฉลิมศรี ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๓. นายอุทัย—นางกัลยาณี ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๔. นางสาวเรณู ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๕. นายอังกูร—นางประวีณา ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๖. นายแพทย์นราทร—นางเพ็ญศรี ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๗. นายยั้งยืน—นางสุวณีย์ ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๘. นายแม่ันมาตร—นางพยอม ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๙. นาวาตรีจิตพร—นางวลัยวรรณ ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท

หลาน

๑๐. นางสาวบุปผา ธรรมบุตร ๑,๐๐๐ บาท
๑๑. นายอาทร ธรรมบุตร ๕๐๐ บาท
๑๒. นายวีรวิทย์ ธรรมบุตร ๒๕๐ บาท
๑๓. นายณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ๒๕๐ บาท
๑๔. นางสาววิภากร ธรรมบุตร ๒๕๐ บาท

๑๕.	นายขจรเกียรติ ธรรมบุตร	๒๕๐ บาท
๑๖.	นางสาวประเสริฐ นุตตโยธิน	๕๐๐ บาท
	ญาติ	
๑๗.	นางบุญถึง สุรเทศ	๓๐๐ บาท
๑๘.	นางอรุณี ธรรมบุตร	๒๐๐ บาท
๑๙.	นายมนู—นางทองเกลียว ล้ำช้า	๓๐๐ บาท
๒๐.	นายเจริญ—นางจันทร์ทาทิตย์ คำรงรัตน์	๕๐๐ บาท
๒๑.	นายจรล—นางพงษ์เพ็ญ คำรงรัตน์	๕๐๐ บาท
๒๒.	นางสาวเสริมทรัพย์ คำรงรัตน์	๕๐๐ บาท
๒๓.	นายเสวต—นางมณฑา สุขเจริญ	๓๐๐ บาท
๒๔.	นายสุรพล—นางประทุม เจริญพงศ์	๓๐๐ บาท
๒๕.	นายสุรวัฒน์—นางศุภวรรณ จึงอนุวัตร	๒๐๐ บาท
๒๖.	นายวิรัตน์—นางหงษ์ สัจจวิศิษฏ์	๒๐๐ บาท
๒๗.	นายวิชัย—นางเสาวภา พรศิริพงษ์	๒๐๐ บาท
๒๘.	นายณัฐวุฒิ—นางรัชนิกร แก้วนุกุลทร	๒๐๐ บาท
๒๙.	นางสาวชิวา ธรรมบุตร	๒๐๐ บาท
๓๐.	นางสาวพรพรรณ ธรรมบุตร	๒๐๐ บาท

๒๕
รวมทั้งสิ้น ๑๖,๑๐๐ บาท

รายชื่อหนังสือ ชุดลอยปฐม

ชื่อ	พิมพ์ครั้งที่	ฉบับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	ฉบับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
อิมมุญ	๕	๓๘	ดับทุกข์สิ้นเชิง	๑	๗๒	หาสุขได้จากทุกข์	๑
อันแห่งการดู		๓๙	มรดกธรรมคำกลอน	๑	๗๓	ทานบรืจาค	๑
อภยภาคสัมปญญา	๑	๔๐	ทิศทั้งหก	๑	๗๔	ฟ้าสว่างทางธรรมานภาพ	๑
อันแห่งการมีพระพุทธรเจ้า		๔๑	ฟ้าสว่างทางธรรมโชน	๒	๗๕	การช่วยผู้อื่นให้มีธรรมะ	๑
อันอันอันอัน	๑	๔๒	ฟ้าสว่างทางฝ่ายบรรพชิต	๑	๗๖	การทำความเข้าใจระหว่าง	
อันสำหรับคนเกลียดควัด	๒	๔๓	มรดกของพระอรหันต์	๑		ศาสนา	*
อัน ๒๔ เทลอม (มีภาษาจีน)	๔	๔๔	ปรมัตถธรรมกลับมา ตอน ๑	๑	๗๗	จิตภาวนาทุรูปแบบ	๑
อันอัน	๑	๔๕	เช่นนั่นเอง	๑	๗๘	ความถูกต้องของอิมมุญ	๑
อันกลับมา ตอนที่ ๑	๒	๔๖	ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ	๑	๗๙	ชีวิตใหม่และมรดกหรือหนทาง	๑
อันธรรมชาติ		๔๗	อะไรๆ ในชีวิตสักแต่ว่า		๘๐	แก่นพระพุทธรศาสนา	๑
อันอันอันอัน	๑		เป็นเรื่องของจิตสิ่งเดียว		๘๑	ฟ้าสว่างทางธรรมโชน	๑
อันอันอันอัน	๑	๔๘	ปรมัตถธรรมกลับมา ตอน ๒	๑	๘๒	การดับทุกข์ที่มีอยู่ในตัวการดำรงชีวิต	๑
อันอันอันอัน	๒	๔๙	ศิลปะสำหรับกรรมที่มีชีวิตอยู่ในโลก	๑	๘๓	ปรมัตถธรรมกลับมา ตอนที่ ๓	๑
อันอันอันอัน	๑	๕๐	พบชีวิตจริง	๑	๘๔	ปรมัตถธรรมกลับมา ตอนที่ ๔	๑
อันอันอันอัน	๓	๕๑	สมถวิปัสสนาสำหรับยุคปรมาณู	๑			
อันอันอันอัน	๑	๕๒	ธรรมะที่ควรเติมลงในชีวิต	๑			
อันอันอันอัน	๒	๕๓	ฟ้าสว่างทางการเมือง	๑			
อันอันอันอัน	๑	๕๔	ธรรมสังฆะของสมถวิปัสสนา				
อันอันอันอัน	๒		แห่งยุคปรมาณู	๑			
อันอันอันอัน	๑	๕๕	ฟ้าสว่างทางปรมัตถ์, อภิธรรม,				
อันอันอันอัน	๑		อุบาสิกา และบรรพชิต	๑			
อันอันอันอัน	๒	๕๖	ผัสสะ สิ่งที่ต้องรู้จักและควบคุม	๑			
อันอันอันอัน	๑	๕๗	ความสุขแท้เมื่อสิ้นสุดแห่ง				
อันอันอันอัน	๑		ความสุข	๑			
อันอันอันอัน	๒	๕๘	แนวสังเขปทั่วไปของการ				
อันอันอันอัน	๑		พัฒนา	๑			
อันอันอันอัน	๒	๕๙	ธรรมชีวิตกับความเป็นฆราวาส	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๐	การศึกษาและการรับปัญหา				
อันอันอันอัน	๑		ในพระพุทธรศาสนา	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๑	การบำเพ็ญบารมีทุกแนวทาง	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๒	ทำงานให้สนุกได้อย่างไร	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๓	การทำวิปัสสนาและใจความ				
อันอันอันอัน	๑		สำคัญของวิปัสสนา	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๔	หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๕	ธรรมะเป็นคู่ชีวิต	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๖	รอยของพระธรรม	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๗	สิ่งที่ปวงเป็นอนัตตา ในฐานะ				
อันอันอันอัน	๑		เป็นหัวใจของพุทธรศาสนา	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๘	การทำชีวิตให้มีธรรมะ	๑			
อันอันอันอัน	๑	๖๙	หัวใจของธรรมะโดยหลักพื้นฐาน	๑			
อันอันอันอัน	๑	๗๐	การบวชอยู่ที่บ้าน	๑			
อันอันอันอัน	๑	๗๑	หัวใจปรมัตถธรรม	๑			

โลกพัฒนา.

โลกพัฒนา ที่เรียกว่า Developed
ดูจะเพื่อ จุดจบ เสียมากกว่า
หรืออย่างน้อย ให้จบเร็ว กว่าธรรมดา
นี่กลัวพา อนาคตใจ ใครท้วงติงฯ

เร่งพัฒนา เหมือนเร่งฆ่า ให้ตัวตาย
ทรัพย์สินธรรมชาติ วอดวาย คล้ายกับวิ่ง
ผลได้มา เพื่อกว่า ความเป็นจริง
จนยุ่งชิง กันไปหมด อดเยือกเย็นฯ

โลกพัฒนา วัตถุเหลือ เหนือคุณธรรม
ไม่อึดหน้า ไม่คิดเปลื้อง พวกเรื่องเหม็น
เรื่องอวกาศ เรื่องอาละวาด เกินจำเป็น
ยิ่งโลดเต้น ยิ่งสุขโศก โลกพัฒนาฯ @.....

~ พจนานุกรม ~